

УДК 37.018.1(480)

DOI:

Яна Волкова, аспірант кафедри історії педагогіки і порівняльної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ДОСВІД ФІНЛЯНДІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ СПІВПРАЦІ ШКОЛИ І БАТЬКІВ УЧНІВ: ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто окремі аспекти порівняльного аналізу педагогічно цінного досвіду організації педагогічної співпраці школи і батьків учнів в Україні (на прикладі досвіду В. Сухомлинського) і Фінляндії. Виявлено, що основою організації такої співпраці є принципові положення: індивідуалізації і рівності, гуманізації і високої міри довіри в освіті, принцип розвиваючого середовища, визнання необхідності високого рівня підготовки і оплати праці учителя. Проведено аналіз теоретичних праць вітчизняних та зарубіжних фахівців, який свідчить, що у контексті дослідження досвід Фінляндії є цінним з позицій організації зворотного зв'язку в системі "педагог-батьки дитини", орієнтуванні на реальний запит ринку праці, спрямування співпраці учителів і батьків на вироблення у дитини компетенцій успішного життя, а не досвіду подолання проблем і соціально-педагогічних кризів.

Ключові слова: освіта; педагогічна просвіта; співпраця школи і родини, самоцінність, особистість.

Літ. 7.

Yana Volkova, Postgraduate Student of the History of Pedagogy and Comparative Pedagogy Department
Kharkiv Hryhoriy Skovoroda National Pedagogical University

THE EXPERIENCE OF FINLAND IN THE ORGANIZATION OF COLLABORATION BETWEEN THE SCHOOL AND THE STUDENTS' PARENTS: PERSPECTIVES OF USE IN UKRAINE

The article deals with some aspects of the comparative analysis of the pedagogically valuable experience of the organization of pedagogical collaboration between the school and the students' parents in Ukraine (on the example of V. Sukhomlynskiy's experience) and Finland. It has been revealed that the basis of the organization of such collaboration involves the basic principles: individualization and equality, humanization and high degree of trust in education, the principle of the developing environment, recognition of the need for a high level of competence and the teachers' labour remuneration.

In the article, the author has noted that the Finnish experience of organizing the pedagogical collaboration between the school and the students' parents through the intercommunication is valuable for the Ukrainian school. Conferences for teachers and parents are an example of the interaction between teachers and parents. Attention is drawn to the fact that in Finland education of parents involves not only the transfer of knowledge, but also the formation of pedagogical competencies, popularization of the positive experience of family education.

The analysis of the theoretical works of native and foreign experts testifies that in the context of the study the experience of Finland is valuable from the point of view of the organization of feedback in the system "a teacher – the child's parents", the orientation is the real request of the labor market, the focus of the teachers' and parents' collaboration to develop the child's competence of a successful life rather than the experience of overcoming the problems and socio-pedagogical crises.

Also, in the article the following features of the organization of pedagogical cooperation between the Finnish school and family are considered important. The individuality of the educational program for each child determines the individual approach to the formation of the content of learning, namely, specifies which manuals and educational books are better to use, the nature and content of exercises, the number and difficulty of classroom and home tasks, the time provided to fulfil them for each child separately. Such a program is developed on the basis of previous psychological and pedagogical observations, the study of the child's immediate environment. It has been indicated that similar experience was also realized in Pavlysh Secondary School, where V. Sukhomlynskiy promoted ideas of the individual approach.

The author has emphasized that the development of the problems of the pedagogical collaboration between the school and the students' parents in order to form a common educational environment was reflected in the pedagogical work of Vasyl Sukhomlynskiy, in particular in the books "To Children I Give My Heart", "The Birth of a Citizen", "Pavlysh Secondary School", "The Spiritual world of a School Student".

Keywords: an education; pedagogical education; a collaboration between school and family, self-worth, the personality.

Постановка проблеми. На тлі значущості. В нашій державі законодавчо реформаційних процесів освіти унормовано доцільність такої співпраці, принципові положення її організації. З ініціативи лабораторії школи і батьків учнів у Фінляндії набуває особливої сімейного виховання Інституту проблем

виховання АПН України вперше в межах України на нових концептуальних ідеях була розроблена *Концепція “Сім’я і родинне виховання”* (В. Постовий, П. Щербань, Т. Алексеєнко, О. Докукіна, Н. Стрельнікова). Концепція ґрунтувалась на визначенні і розкритті чотирьох концептуальних засад сімейного виховання: ідеалів сім’ї, праці, духовності, громадянства; у ній були окреслені такі провідні напрями сімейного виховання, як національно-патріотичний, правовий, моральний, духовний, розумовий, трудовий, екологічний. Практичне втілення концепції було здійснено у програмах “Сім’я і діти” та “Формування педагогічної культури сім’ї”, науково-методичному збірнику “Формування педагогічної культури батьків у сучасних умовах”. У цій програмі наголошено на тому, що співпраця педагогів і батьків є передумовою досягнень у навчанні та вихованні дітей. Провідну роль у підвищенні педагогічної культури батьків, відзначено в програмі, повинна відігравати школа [2].

Цим визначено актуальність компаративного аналізу традицій і досвіду налагодження співпраці школи і родини учнів в Україні і Фінляндії.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблематика організації взаємодії учителів і батьків учнів в педагогічній науці не нова. Детальний науковий аналіз народного педагогічного досвіду представлено у працях психологів (М. Пірен), педагогів (Т. Лозко, Є. Сявавко, М. Стельмахович), етнографів (В. Кафарський, Б. Савчук, В. Скуратівський). Порівняльно-педагогічний аспект проблеми висвітлено у наукових розвідках Т. Вечерок, Г. Фінчук, О. Ярошевської та ін.

Формування мети статті (постановка завдання): здійснити порівняльний аналіз принципових положень організації співпраці батьків учнів і школи в Україні і Фінляндії, накреслити напрями конструктивного запозичення педагогічно цінного досвіду на національних теренах.

Вклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Звернення до педагогічного досвіду Фінляндії зумовлено низкою причин. Щорічно ООН публікує інформацію про рівень Індексу розвитку людського потенціалу (Human Development Index). Цей індекс формується з трьох позицій: освіта (Education index), ВВП (GDP Index) і тривалість життя (Life Expectancy Index). За цим Індексом освіти Фінляндія систематично посідає перше місце у світі [3 – 6].

Показовими є такі факти. 2010 року американський журнал Newsweek визначив Фінляндію найкращою країною у світі з огляду на

якість освіти. Євросоюз уважає освітню систему Фінляндії ядром. Упродовж останніх десятиліть у Фінляндії відбувається докорінне реформування освітньої системи. Принципово значимими стали наступні орієнтири організації педагогічного процесу на усіх рівнях освіти, починаючи від дошкільної до вищої професійної. Ці ж принципи покладено і в організацію роботи школи з батьками учнів. Зокрема, індивідуалізації і рівності, гуманізації і високої міри довіри в освіті, принцип розвиваючого середовища, визнання необхідності високого рівня підготовки і оплати праці учителя.

На наш погляд, унікальність фінської школи полягає у досягненні рівності, тобто – пропорційно однаково відбувається фінансування і матеріально-технічне забезпечення усіх навчальних закладів. Переважна більшість шкіл – державні, невелика частка – приватно-державні. Практично все в освіті безкоштовно. Це означає, що не лише є можливість відвідувати школу безкоштовно, але безкоштовними є харчування у школі, екскурсії та інші позакласні заходи, транспортні перевезення школярів до місця навчання, навчальна література, канцелярські товари і технічні і мультимедійні засоби.

Українська школа втратила подібну характерну ознаку. А в сучасних умовах докорінного реформування освітньої мережі проблема рівності набуває особливого звучання.

Щодо організації педагогічної співпраці між школою і батьками учнів, то в Україні і Фінляндії традиційними є односторонній і двосторонній зв’язок.

Більш конструктивним педагогі виділяють двосторонній зв’язок. Серед прикладів двосторонньої взаємодії вчителів з батьками виокремлюють спілкування за допомогою електронної пошти, телефонного зв’язку, індивідуальні бесіди, формування системи оповіщень і повідомлень, групові подорожі, добровільне відвідування батьками навчальних і позакласних заходів, різноманітні соціальні події, особисті візити, батьківсько-вчительські конференції [7]. Остання форма педагогічної співпраці між школою і батьками учнів більше поширена у Фінляндії. В Україні переважно частіше використовують батьківські збори. На жаль, школа в Україні рідко ініціює популяризацію позитивного досвіду батьківського виховання. У Фінляндії ж просвіта батьків передбачає не лише передачу знань, а й формування педагогічних компетентностей, популяризацію позитивного досвіду родинного виховання. Фінські учителі відкриті для конструктивного спілкування з батьками учнів. У Фінляндії уважають, що навіть досвідчений педагог має керуватися не лише власними методичними напрацюваннями, а в

першу чергу виходити з традицій взаємодії дитини і дорослих, які склалися в родині. Тому в Україні вступ дитини до школи, перехід з одного навчального закладу в інший визнається як соціально-педагогічна подія. У Фінляндії ж такі події відбуваються у стилістичній єдності спілкування, до якого дитина звикла від народження.

Варто зазначити, що подібна тенденція мала місце в українській школі. Розроблення проблем педагогічної співпраці школи і батьків учнів для формування спільного виховуючого середовища знайшло своє відображення в педагогічній творчості Василя Сухомлинського. У його книгах “Серце віддаю дітям”, “Народження громадянина”, “Павлиська середня школа”, “Духовний світ школяра” та інших представлено унікальний досвід створення виховуючого середовища в системі “школа – родина”. Педагог стверджував, що багато батьків зовсім не знають, як правильно виховувати дітей, формувати їхній характер, погляди, звички. “Безумовно, – писав В. Сухомлинський, – не існує батьків, які б не бажали, щоб їх діти вирости хорошими людьми, чесними працівниками, корисними суспільству. Але біда полягає в тому, що не всі це вміють робити... Ось чому, вважається, найважливішим завданням педагогів є навчання батьків тому, як виховувати дітей” [4]. За ініціативи відомого педагога була створена система педагогічного всеобучу у школі с. Павлиш. Основною ланкою цієї школи була батьківська. Так, навчальний план Павлиської батьківської школи включав розділи з вікової психології, психології особистості, теорії фізичного, розумового, морального, трудового та естетичного виховання, основи батьківської педагогіки, зокрема питання підготовки учнів до сімейного життя, статевого дозрівання. Особливе місце відводилося й вихованню духовності в дітей [5]. Основними формами організації занять були лекції та бесіди, що проводили директор школи, завуч та досвідчені педагоги. Поширеними були й батьківські дні, консультації та конференції для батьків. Теоретичні знання з педагогіки та психології, що надавалися батькам на заняттях, органічно пов’язувалися з реальними прикладами практики сімейного виховання.

В українській школі батьківські конференції лише набирають популярності і відносяться до педагогічних перспектив.

Подібний підхід спостерігається нині у фінській школі, де педагог не “остання інстанція”, а спостерігач і ментор, медіатор. Діти, їхні батьки отримують завдання, ініціюють навчальні, соціально-педагогічні події, організуються в

мікрогрупи, і діють, шукають рішення. Акцент робиться не на правильність рішення, більш цінним визнається самостійність і оптимальність рішення. У кожного учасника педагогічного процесу це рішення буде своїм, для конкретного випадку – найоптимальнішим, отже – правильним. Одним із гасел фінської школи є “Думай і роби!” (Thinking and Doing).

Цінними також вважаємо такі характерні ознаки в організації педагогічної співпраці фінської школи і родини. Індивідуальність освітньої програми для кожної дитини. Це означає, що у фінській школі кожному учневі розробляють індивідуальну програму успішного розвитку і навчання. Цією програмою визначають індивідуальний підхід у формуванні змісту навчання, а саме конкретизують які підручники і навчальні книги краще використовувати, характер і зміст вправ, кількість і трудність класних і домашніх завдань, тривалість часу, передбаченого на їх виконання, для кожної дитини окремо. Така програма розробляється на підставі попередніх психолого-педагогічних спостережень, вивчення найближчого оточення дитини. Подібний досвід так само було реалізовано у Павлиській середній школі, де В. Сухомлинський пропагував ідеї індивідуального підходу. Суть цього підходу педагог-гуманіст бачив у розробці індивідуальної програми успішного засвоєння дитиною змісту навчання. Учителі і батьки мали допомогти дитині знайти свій темп навчання.

Багато уваги у змісті навчання і виховання у сучасній фінській школі приділяють практичній спрямованості. Зокрема учні вчать формувати власне портфоліо, обізнані з правилами укладання угод, контрактів, уміють користуватися банківськими послугами, створювати візит-сторінки в інтернеті, розрахувати вартість товарів з урахуванням знижок, намалювати план місцевості і “розу вітрів”. Діти у фінській школі вчать моделювати свій майбутній успіх. З п’ятого року навчання щотижня навіть проводиться заняття з дисципліни “Планування майбутнього”.

З досвіду роботи Павлиської середньої школи стали загальновідомими приклади реальних досягнень випускників школи, участь дітей у створенні екологічного середовища села, написанні дитячих книг тощо. Подібна тенденція стала знаковою і для сучасної української школи.

Дослідження засвідчило про те, що висока якість фінської освіти забезпечується значною увагою до учителя – організатора педагогічного процесу. Серйозна ґрунтовна фахова підготовка, піднесення соціального престижу професії, достатня оплата праці визначена гарантом персональної відповідальності за процес і

результат навчання. Педагогічних працівників і учителів фактично не перевіряють місцеві контролюючі органи. Головний оцінювач якості освіти – діти та їхні батьки. Такий підхід забезпечує високу якість освітніх послуг і зробило Фінляндію країною-взірцем. Навчальні програми єдині для всіх, але їх зміст окреслено в загальних межах. Кожен педагог сам визначає методику і технологію навчання. Так само висока міра довіри і визнання самоцінності особистості дитини у навчальному процесі. Наприклад, якщо на уроці демонструється навчальний фільм, а учневі він нецікавий, то учень має право зайнятися іншим видом навчальної діяльності. До сьомого року навчання відсутнє оцінювання. Уважається, що кожна дитина має право індивідуальної траєкторії розвитку. Мотивом навчання має слугувати пізнавальний інтерес, а не оцінка. Якщо учень не проявляє жаги до вивчення теорії, його програму спрямовують на освоєння корисних практичних навичок, які стануть у пригоді для опанування якоюсь нескладною професією.

Головне призначення школи, на думку фінських педагогів, полягає у тому, щоб навчити дитину самостійного успішного життя. Тому пріоритет у заняттях – розвиток мислення і формування умінь самостійно здобувати нове знання. Новий матеріал фактично не викладається, оскільки все необхідне представлено в підручниках. Багато уваги приділено формування практичних навичок користування словниками, довідниками, інформаційними джерелами у мережі інтернет-ресурсами, що необхідні для вирішення поточних практичних завдань. Унікальний досвід у цьому плані сформовано В. Сухомлинським. Його уроки мислення серед природи, вправи “думати про свої думки” увійшли в скарбницю світової педагогічної думки.

Цікаво також, що в організації виховного процесу фінські учителі керуються принципом невторчання. Вони переконані у тому, що кожна дитина повинна сама навчитися вирішувати конфлікти. У цьому вони вбачають ресурс вироблення досвіду долати життєві перешкоди і уміння постояти за себе [1]. Подібна теза прослідковується і в творчості В. Сухомлинського, зокрема його працях “Серце віддаю дітям”, “Листи до сина”, “Духовний світ школяра”.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Підсумовуючи викладене вище, зазначимо, що досвід організації педагогічної співпраці між школою і батьками учнів у Фінляндії багато в чому подібний до педагогічної освіти, започаткованої в Україні педагогом В. Сухомлинським. Ціннісні орієнтири – індивідуалізації і рівності, гуманізації і високої міри

довіри в освіті, принцип розвиваючого середовища, визнання необхідності високого рівня підготовки і оплати праці учителя – прослідковуються в досвіді педагогічної співпраці як українських, так і фінських педагогів. Перспективою подальших наукових і практичних розробок у статті визначено вивчення і компаративний аналіз досвіду організації вчительсько-батьківських конференцій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дерябин Ю. С. Сравнительная педагогика. Финляндия – один из мировых лидеров в образовании / Дерябин Ю. С. // Педагогика. – 2004. – № 4. – С. 75–82.
2. Лабораторія сімейного виховання Інституту проблем виховання АПН України [Електронний ресурс]: Режим відкритого доступу: <http://ipv.org.ua/about-institute/history.html>
3. Система образования Финляндии [Електронний ресурс]: Режим відкритого доступу : http://dic.edu.ru/information/national_systems/1544/39
4. Сухомлинский В. А. Избранные педагогические сочинения: в 3 т. / В. А. Сухомлинский. – М.: Педагогика, 1979-1981. Т. 2, 1980. – С. 433.
5. Тематика бесед с родителями в Павлышеской школе // Сухомлинский В. А. Как воспитать настоящего человека / В. А. Сухомлинский. – М.: Педагогика, 1990. – С. 59–60.
6. Human development indices [Електронний ресурс]: Режим відкритого доступу: http://hdr.undp.org/en/media/HDI_2008_EN_Tables.pdf;
7. Lawler S. Parent-Teacher Conferencing in Early Childhood Education. – WashingtonDC : NEA, 1991, p. 182.

REFERENCES

1. Deryabin, Yu. S. (2004). *Sravnitel'naya pedagogika. Finlyandiya – odin iz mirovyyh liderov v obrazovanii* [Comparative Pedagogy. Finland is one of the world leaders in Education]. Pedagogy, no. 4, pp. 75–82. [in Russian].
2. Laboratoriia simeinoho vykhovannia Instytutu problem vykhovannia APN Ukrainy [Family Education Laboratory of Institute of Educational Problems of AESU]. Retrieved from <http://ipv.org.ua/about-institute/history.html> [in Ukrainian].
3. Sistema obrazovaniya Finlyandii [Educational System of Finland]. Retrieved from http://dic.edu.ru/information/national_systems/1544/39 [in Russian].
4. Sukhomlynsky, V. A. (1980). *Izbrannyye pedagogicheskie sochineniya* [Selected Pedagogical Works]. Moscow: Pedagogy, vol. 2, p. 433 [in Russian].
5. Sukhomlynsky, V. A. (1990). *Tematika besed s roditel'yami v Pavlysheskoy shkole* [Topics of Talks with Parents in Pavlysh School]. *Kak vospitat nastoyashego cheloveka*. Moscow: Pedagogy, pp. 59–60. [in Russian].
6. Human development indices. Retrieved from http://hdr.undp.org/en/media/HDI_2008_EN_Tables.pdf [in English].
7. Lawler, S. (1991). *Parent-Teacher Conferencing in Early Childhood Education*. WashingtonDC: NEA, p. 182. [in English].

Стаття надійшла до редакції 22.06.2018